

Зубець Ю.Г.

*ЗВО «Національна академія управління»,
здобувач кафедри кримінального права, кримінології,
цивільного та господарського права*

СУБ'ЄКТ ЗЛОЧИНУ НЕНАДАННЯ ДОПОМОГИ ОСОБІ, ЯКА ПЕРЕБУВАЄ В НЕБЕЗПЕЧНОМУ ДЛЯ ЖИТТЯ СТАНІ

Слід погодитися з думкою, що є в юридичній літературі, коли у деяких випадках настання суспільно небезпечних наслідків прямо обумовлюється впливом живих істот або сил природи, зокрема, особа не надає допомогу іншій особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані, однак суспільно небезпечні наслідки у вигляді тяжких ушкоджень чи смерті настають через переохолодження або укусів тварин (Хуторянський О. В. Кримінально-правова характеристика ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані: дис. на здобуття наукового ступеня канд. юрид. наук: спеціальність 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право / О. В. Хуторянський. – К.: Національна академія внутрішніх справ, 2013. – 215 с.). Але аналіз змісту ст. 136 КК України дає підстави стверджувати, що караними визнаються лише діяння фізичної особи (людини), які впливають із безпосереднього виконання. Отже, виходячи зі змісту ст. 136 КК України, можна сказати, що: 1) за ч. 1 цієї статті кримінальній відповідальності підлягає конкретна фізична особа, яка не надала допомогу особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані, при можливості надати таку допомогу або фізична особа, яка не повідомила про такий стан особи належним установам чи особам, якщо це спричинило тяжкі тілесні ушкодження; 2) за ч. 2 цієї статті кримінальну відповідальність також несе фізична особа (людина), яка не надала допомогу при можливості надати таку допомогу, малолітньому, який завідомо перебуває в небезпечному для життя стані або не повідомила про такий стан дитини належним установам чи особам; 3) за ч. 3 цієї статті за діяння, передбачені ч. 1 та 2 цієї статті, також несе кримінальну відповідальність фізична особа (людина) за наявності таких наслідків, як смерть потерпілого.

Ще однією ознакою суб'єкта злочину є *осудність фізичної особи*.

Згідно з ч. 1 ст. 19 КК України осудною визнається особа, яка під час вчинення злочину могла усвідомлювати свої дії (бездіяльність) і керувати ними. Таким чином, суб'єктом злочину ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані, як суб'єкт будь-якого іншого злочину, є фізична осудна особа. Це означає, що така фізична особа здатна: 1) усвідомлювати свої суспільно небезпечні діяння, а також реальність небезпечного для життя стану; 2) усвідомлювати (розуміти), що її дії або бездіяльність не перериває, не усуває і не може перервати чи усунути небезпечний для життя стан іншої особи, розвиток якого може спричинити настання тяжких тілесних ушкоджень (ч. 1 ст. 136 КК) чи смерті іншої особи (ч. 3 ст. 136 КК України); 3) хоча б у загальних рисах розуміє необхідний причинний зв'язок між своїми діяннями і наслідками, що настали; 4) самостійно свідомо обирати для себе ту чи іншу поведінку (у цьому разі це може бути дія або бездіяльність), якою є ненадання допомоги особі, при можливості її надати чи неповідомлення про такий стан особи належним установам чи особам, а також дії у відмові надати таку допомогу таким особам або відмові повідомити про такий стан особи на їх прохання належним установам чи особам; 5) керування такою поведінкою в подальшому.

Наступною ознакою такого загального суб'єкта є *вік*, з якою може настати кримінальна відповідальність. Виходячи зі змісту ч. 2 ст. 22 КК України, в якій не згадується про злочин ненадання допомоги особі, яка перебуває у небезпечному для життя стані (тобто не йдеться про знижений вік кримінальної відповідальності), кримінальна відповідальність за цей злочин може настати, виходячи із положень ч. 1 цієї ж статті, тобто особам, винним у вчиненні цього злочину, яким до вчинення цього злочину виповнилося шістнадцять років.

У цьому сенсі слід погодитися з В. М. Бурдіним, що встановлення таких ознак повинно визначатися лише комплексним підходом до цієї проблеми з урахуванням найповніших досліджень в інших галузях наук, зокрема психології, педагогіки, медицини, що дають змогу ефективно її розв'язати (Бурдін В.М. особливості кримінальної відповідальності неповнолітніх в Україні: автореф. ... дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 – кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право / В.М. Бурдін. – К., 2002. – 20 с). Також має значення і позиція О. В. Хуторянського, що якщо розглядати законодавче визначення віку, з якого може наставати кримінальна

відповідальність, то слід ґрунтуватися саме на такому рівні розвитку фізичних осіб у тому чи іншому віці (хоча, безумовно, що встановлення наявності або відсутності психічних, інтелектуальних, вольових та емоційних ознак для типового рівня інтелектуально-вольового розвитку повинно здійснюватися комплексно, у тому числі й з урахуванням психологічного віку особи) (Хуторянський О. В. Кримінально-правова характеристика ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані: дис. на здобуття наукового ступеня канд. юрид. наук: спеціальність 12.00.08 – кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право / О. В. Хуторянський. – К.: Національна академія внутрішніх справ, 2013. – 215 с.). Тому зменшення віку кримінальної відповідальності за злочин ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані, є недоцільним і не знаходить свого належного підтвердження.

Провівши дослідження суб'єкта злочину, передбаченого ст. 136 КК України, можна дати його визначення: «Суб'єктом злочину ненадання допомоги особі, яка перебуває у небезпечному для життя стані, є фізична осудна особа (громадянин України, особа без громадянства, громадянин іноземної держави), якій до моменту вчинення злочину виповнилося 16 років і яка не ставила своїми діями потерпілого у небезпечний для життя стан, яка згідно зі ст. 136 КК України має обов'язок при можливості надати допомогу потерпілому або повідомити про такий стан особи належним установам чи особам (це особа, на яку не покладено зобов'язання надавати таку допомогу особі або дбати (піклуватися) про таку особу за іншими нормативно-правовими актами, договором)».